בס״ד. ש״פ וירא, כ״ף מרחשון, ה׳תשל״ו

(הנחה בלתי מוגה)

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה ומשפט גו׳[1]. ומביא בעל יום ההולדת, כ״ק אדמו״ר (מהורש״ב) נ״ע, בד״ה זה בהמשך יו״ט של ר״ה שחל להיות בשבת (כקביעות שנה זו) תרס״ו[2], לפני שבעים שנה, שהתרגום מפרש ידעתיו לשון ידיעה, ארי גלי קדמי[3]. והקשה רש״י ז״ל, דלפ״ז תיבת למען אין לו פי׳[4]. ולכן מפרש כי ידעתיו לשון חיבה, למען (בשביל) אשר יצוה. וצריך להבין, דבאמת לפי התרגום תיבת למען אין לו פי׳ כלל, ואיך מפרש כי ידעתיו לשון ידיעה.

ב) **והנה** נוסף על המאמר הנ״ל דויהי בשבעים שנה, ישנו גם מאמר בן מאה שנה שאמר אדמו״ר מהר״ש [שבעל יום ההולדת הי׳ ממלא מקומו] בש״פ וירא תרל״ו (שכבר נדפס[5], ונדפס עתה מחדש), בביאור הכתוב[6] מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה גו׳, ומדייק בזה, דצריך להבין מהו ענין המים שיכבו את האהבה, הלא האהבה (שהיא רגש שבלב) אינה בגדר כיבוי כלל שהמים יכבו אותה.

וי״ל שכוונת השאלה (מהו ענין המים שיכבו את האהבה) היא לא בנוגע למים גשמיים (שאז הי׳ אפ״ל שהכוונה בפסוק היא למים רוחניים, כפי שמצינו בכ״מ ענין המים ברוחניות), אלא בנוגע לענין המים ברוחניות [ולהעיר, שאף שבמאמר זה מבואר שמים רבים (שלא יוכלו לכבות את האהבה) קאי על טרדות הפרנסה (כדלקמן), כמו בד״ה זה שבתו״א פרשת נח[7] (שכנראה עליו מיוסד מאמר זה), הרי ישנו גם הביאור בד״ה זה שבתו״א פרשת תולדות[8], שמים רבים הם מדרגות נעלות

---

1) פרשתנו יח, יט.

2) המשך תרס״ו ע׳ סח [צא].

3) אונקלוס עה״פ. ובתיב״ע: ארום גלי קדמי.

4) בפרש״י: ״אם תפרשהו כתרגומו, יודע אני בו שיצוה את בניו וגו׳, אין למען נופל על הלשון״.

5) המשך מים רבים תרל״ו (קה״ת, תש״ו) בתחלתו.

6) שה״ש ח, ז.

7) ח, ג ואילך. וראה גם תו״ח פ׳ נח (נח, ד ואילך).

8) יז, ד ואילך. וראה גם ד״ה מים רבים תשי״ז פ״ב. שם פי״א (תו״מ סה״מ חשון ע׳ שכ. שם ע׳ של).

בקדושה כו׳], שהו״ע חכמה ושכל, איך שייך שיכבו את האהבה, הרי האהבה המסותרת היא למעלה מן השכל[9], וא״כ, איך שייך שהשכל יפעל לבטל המדות שהם למעלה מן המוחין והם ראש להם. וכמובן גם מהמשך המאמר: ובנוסח הפייט[10] אומרים זכור אב נמשך אחריך כמים, אב הוא אברהם, שהי׳ מרכבה למדת החסד[11], והוא אהבה, ונמשל כמים (היינו בחי׳ האהבה הנמשכת כמים), ואיך אפשר למים לכבות מים, וגם, מים אינם בגדר כיבוי כו׳, ואדרבה (כיון שמים הם מעין האהבה, הרי) מים רבים צריכים לחזק את האהבה — שמזה מובן גם בנוגע לשאלה הראשונה, שהכוונה היא לענין המים ברוחניות, כנ״ל.

ומבאר במאמר, שפי׳ מים רבים הוא בחי׳ טרדות הפרנסה [וכמבואר בתו״א[12] ענין שעבוד הפרנסה שבזמן הגלות, שאין הפי׳ מה שיש עלינו עתה מלך ושנוטל מאתנו מס, שהרי גם בזמן ביהמ״ק הי׳ עלינו מלך ישראל, והמס הי׳ ביותר, כידוע שחלק עשירי הוצרך כ״א ליתן[13], אלא הכוונה היא שבזמן שביהמ״ק הי׳ קיים הי׳ נמשך ברכה והשפעה עצומה כו׳ ולא הי׳ כלל דאגות הפרנסה, ועתה יש לכאו״א יגיעות וטרדות הפרנסה כו׳] והמחשבות שבעניני עוה״ז, וכמ״ש[14] רבות מחשבות בלב איש, הם בחי׳ ריבוי המחשבות שבלב איש שהם הם הטורדים את האדם ע״י שמטילים ספיקות רבות בכל ענין, והם הם המייגעים את האדם מאד בטרדות השכל [והיינו, שתמורת זה שהי׳ צריך להשתמש בשכל שנתן לו הקב״ה ללימוד התורה, אין מים אלא תורה[15], ה״ה משתמש בו בטרדות הפרנסה]. ולכן אמר החכם[16] שאין לך שמחה יותר מהתרת הספיקות, להיות כי ע״י היתר הספיקות נותן מנוחה לנפשו השכלית מבלי תמשך אנה ואנה וכו׳. וממשיך לבאר חומר הענין דטרדות הפרנסה עד כדי כך שיש מי שמעמיד עצמו בסכנה כדי להשיג דברים שאינם בערכו, כמו אבנים יקרים מנופך או מאודם וכו׳, דאף שאנשים בערכו ואפילו שלמעלה הימנו אין להם דברים אלו, מ״מ, מכניס עצמו בסכנה כדי להשיגם וכו׳. ומבאר בארוכה שעז״נ[17] אולת אדם תסלף דרכו ועל ה׳ יזעף לבו וכו׳.

---

9) ראה תניא פי״ט.
10) בתפלת גשם.
11) פרדס שכ״ב פ״ד. ספר הבהיר סקצ״א. אגה״ק סט״ו. תו״א סח, א. ובכ״מ.
12) נח שם, ד.
13) רמב״ם הל׳ מלכים פ״ד ה״ז.
14) משלי יט, כא.
15) ב״ק יז, א.
16) הובא גם בשו״ת הרמ״א סי׳ ה בתחילתו. תורת העולה להרמ״א ח״א פ״ו. ועוד.
17) משלי שם, ג.

והעניין בזה, שהחסרון הוא בזה שהאדם מוטרד כו' בענין הפרנסה, ולא בעצם ההתעסקות בדברים הגשמיים כו'. ובהקדים, דהנה, שנו חכמים במשנתם[18] הנוי והכח והעושר וכו' נאה לצדיקים ונאה לעולם. וי"ל הפירוש בזה, שבגלל שהוא נאה לצדיקים לכן הוא נאה לעולם, וע"ד שמצינו בנוגע לביהמ"ק שלא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל ביהמ"ק[19], ועד"ז הוא גם בנוגע לנש"י, שכיון שהנוי והכח והעושר כו' נאה לצדיקים, לכן הוא גם נאה לעולם. אמנם, המעלה שבדברים גשמיים היא דוקא כשמשתמשים בהם באופן שנרגש שכל מציאותם היא רק בשביל ישראל כו', שאז הוא נאה לצדיקים כו', ואז יכול להיות ענין הגשמיות כו' באופן של עשירות כו'. וכידוע הפירוש[20] במ"ש[21] אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגבור בגבורתו גו' עשיר בעשרו, שזהו דוקא כאשר החכמה והעושר כו' הם לעצמם, אבל כאשר הם קשורים בהשכל וידוע אותי, אזי יתהלל חכם בחכמתו וגו' עשיר בעשרו. וכידוע הסיפור[22] מהבעש"ט ז"ל, שהי' קטרוג על הנהגת הקרעטשמעס וכו' שאינה כדבעי, והבעש"ט לימד זכות עליהם שעושים זאת כדי להשיא בתו לת"ח ולשכור מלמד לבנו וכו', ועי"ז ביטל הגזירה. והיינו, שההתעסקות בדברים הגשמיים צריכה להיות בשביל התומ"צ, וכמארז"ל שכל מעשיך יהיו לשם שמים[23], ועד שעי"ז יבוא לענין דבכל דרכיך דעהו[24], שהיא פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה[25]. אך כאשר ההתעסקות בענינים הגשמיים היא באופן שנעשה מוטרד בזה ומכניס עצמו בסכנה וכו', אזי אין זה כדבעי כו'.

ג) **והנה** כאשר ההנהגה היא באופן שאינו נטרד בהתעסקות בענינים גשמיים, להיותם רק בשביל התומ"צ כו', אזי לא זו בלבד שהמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, שאינם מסתירים על האהבה המסותרת, אלא יתירה מזה, שעי"ז מגלה את האהבה המסותרת מן ההעלם אל הגילוי, ובא למ"ש לפנ"ז[26] רשפי' רשפי אש שלהבת י־ה, ועד

---

18) אבות פ"ו, ח.
19) שמו"ר רפל"ה.
20) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' מא. ח"ב ע' תשכה ואילך. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעח ואילך. סה"מ תרל"ד ע' סו ואילך. תרנ"ד ע' עב ואילך. עזר"ת ע' עח ואילך.
21) ירמי' ט, כב ואילך.
22) ראה כתר שם טוב סימן קסה. סימן רצז.
23) אבות פ"ב מי"ב.
24) משלי ו, ג. וראה לקו"ש ח"י ע' 104. וש"נ.
25) ברכות סג, א.
26) שה"ש שם, ו.

שבא לבחי׳ האהבה דבכל מאדך[27], שעז״נ[28] מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, וכמ״ש הצ״צ בסהמ״צ שלו בשרש מצות התפלה[29] דכך הי׳ נשמע הלשון מכ״ק אדמו״ר הזקן בדבקותו: איך וויל כו׳ מער ניט אַז דיך אַליין.

ולהעיר שבמאמר דתרל״ו[30] מובא רק שבאים לבחי׳ בכל לבבך[27], משא״כ בתו״א פרשת תולדות[31] ופרשת נח[32] (הנה אף שהמאמר שבתו״א הוא בקיצור (ואפילו עם ההערות והוספות של הצ״צ הוא מאמר קצר) לגבי המאמר דתרל״ו, מ״מ) מובא לא רק בחי׳ האהבה דבכל לבבך ובכל נפשך, אלא גם בחי׳ בכל מאדך. וההסברה בזה, לפי שבתו״א פרשת תולדות מבואר שמים רבים הם (לא טרדות הפרנסה, אלא) דרגות נעלות בקדושה (כנ״ל ס״ב), וגם בתו״א פרשת נח מבואר ע״ד העסק בענינים גשמיים כפי שהוא כדבעי, שעי״ז אפשר לבוא גם לבחי׳ בכל מאדך. משא״כ בתרל״ו מדובר ע״ד ההתעסקות בדברים הגשמיים באופן שלא כדבעי, שאז, האהבה שבאים אלי׳ ע״י ביטול הטרדות דמים רבים היא רק בבחי׳ בכל לבבך.

וכללות הענין בזה, שכאשר הנהגתו בענינים הגשמיים היא כדבעי, כפי שהאלקים עשה את האדם ישר[33], שאז הנהגתו היא ע״פ הוראות התורה שנקראת ספר הישר[34], וע״פ הוראות והנהגות האבות שנקראים ישרים[34], הנה כשם שאצל אברהם כתיב[35] ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב, וכן ביצחק שהי׳ אצלו עושר גדול ביותר, ועד שאפילו זבל פרדותיו של יצחק הי׳ שוה יותר מכספו וזהבו של אבימלך[36], וכן ביעקב כו׳ [והרי כל ענינים אלו הם לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות, דאין מקרא יוצא מידי פשוטו[37]], הנה כן הוא אצל כאו״א מישראל כו׳. ועד שענין העסק בפרנסה בשביל התומ״צ (לא רק שמביא לעבודה דבכל מאדך, למעלה ממדידה והגבלה, אלא) הוא עצמו הו״ע של בכל מאדך, כהפירוש בכל מאדך בכל ממונך[38], והיינו, שצ״ל הענין דממונך, ובאופן של ריבוי ועשירות וכו׳, אלא שאין זה באופן הקשור

27) ואתחנן ו, ה.
28) תהלים עג, כה. הובא בתו״א שם (ט, א).
29) פרק מ (סהמ״צ להצ״צ קלח, סע״א).
30) פרק ג.
31) יח, ב.
32) ט, א־ב.
33) קהלת ז, כט.
34) ע״ז כה, א.
35) לך לך יג, ב.
36) פרש״י תולדות כו, יג.
37) שבת סג, א. יבמות כד, א.
38) ברכות נד, א במשנה.

עם פעולות ודרכי הטבע כו׳, אלא באופן דבלי גבול, למעלה מדרך הטבע (דאף שנאמר[39] וברכך ה׳ אלקיך בכל אשר תעשה, שצ״ל עשי׳, הרי הפירוש בזה הוא[40] שברכת ה׳ נמשכת בכל מה שתעשה, אפילו עשיית דבר קטן כו׳).

ד) **אך** עדיין צריך להבין איך אפשר שהמים רבים דעניני עוה״ז כו׳ יהיו באופן שלא יכבו את האהבה כו׳, דלכאורה יש על זה הטענה של דור המדבר שאין בעל הבית יכול להוציא את כליו[41], כיון שהקב״ה קבע סדר העולם באופן שזקוקים ומוכרחים להגיע לעסק בגשמיות כו׳, ואיך אומרים שמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ולא רק שלא יוכלו לכבות, אלא אדרבה, שעי״ז יבוא לעילוי גדול יותר כנ״ל. ובפרט שהמים רבים נקראים כן בתורת אמת, והיינו שיש להם תוקף גדול באמיתיות הענינים, שזהו מפני שהדברים הגשמיים שרשם מעולם התוהו, שבו יש אורות מרובים (וכלים מועטים)[42], ולכן נקראים מים רבים, ואילו הוא (האדם העובד) נמצא בעולם התיקון, ששם האורות מועטים (והכלים מרובים), והרי עולם התוהו קדם אל התיקון, שזהו״ע הז׳ מלכין קדמאין שמלכו לפני מלך מלך לבני ישראל[43]. ועד שמצד מעלה זו זקוק המדבר אל החי, ואפילו אל הצומח והדומם, ומוכרח לקבל מהם (כמובא במאמר שבתו״א[44]), משא״כ הם (אף שמתעלים ע״י האדם, מ״מ) אינם מוכרחים אליו. ובפרט שמקום העבודה הוא דוקא כשהנשמה מלובשת בגוף בבירא עמיקתא כו׳[45], ולא במעמד ומצב שלאחרי ביאת משיח צדקנו שאז יקויים היעוד[46] את רוח הטומאה אעביר מן הארץ, אלא כפי שהעולם הוא עכשיו בזמן הגלות, חושך כפול ומכופל כו׳. וא״כ, אינו מובן איך שייך שאעפ״כ לא יוכלו מים רבים לכבות את האהבה, ואדרבה, על ידם יהי׳ עילוי בהאהבה.

---

39) פ׳ ראה טו, יח, ובספרי שם.

40) המשך מים רבים תרל״ו שם. וראה גם לקו״ת תצא לז, סע״ב ואילך. קונטרס ומעין מאמר כה פ״א. סה״מ תרנ״ז ע׳ נז. תרצ״ו ע׳ 115. וש״נ. ד״ה מים רבים תשל״ח פ״ב (תו״מ סה״מ חשון ע׳ רמו ואילך).

41) סוטה לה, א. וראה לקו״ת שלח לו, סע״ד ואילך. מא, ב. ובכ״מ. וראה גם לקו״ש ח״י ס״ע 3 ואילך.

42) ראה עץ חיים שער הכללים פ״א־ב. שער התיקון פ״ה. שער המלכים פ״א. שם ספ״ה. תו״א שם (ט, א. שם, ג). תו״ח שם (ס, ג). ובכ״מ.

43) וישלח לו, לא. מקומות שצויינו בהערה הקודמת.

44) ט, א. וראה גם תו״ח שם ס, ג ואילך.

45) ע״פ לשון חז״ל — חגיגה ה, ב.

46) זכרי׳ יג, ב.

אך הענין הוא, כמבואר במאמר[47] שהכח שניתן לנשמה כפי שהיא בגוף, בבירא עמיקתא, הוא מבחי׳ שלמעלה מתוהו ותיקון גם יחד, כי, תוהו ותיקון הם גילויים, וכל הגילויים אינם בערך העצמי כו׳, שזהו בחי׳ משכיל לאיתן האזרחי[48], ובכח זה יכולה הנשמה שמלובשת בגוף לברר ולזכך ולהפוך את כל הענינים הגשמיים ע״י קיום התומ״צ, ויתירה מזה, ע״י שכל מעשיך לשם שמים ועד לעבודה דבכל דרכיך דעהו, שעי״ז נעשה הבירור דתוהו, והמשכת האורות מרובים דתוהו בעולם התיקון.

ה) **ועז״נ** כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה ומשפט, שהענין דושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה ומשפט הוא ע״י כי ידעתיו. דהנה, מבואר במאמר[49] דמ״ש התרגום שידעתיו הוא לשון ידיעה, גלי קדמי, קאי על בחינת רצון העצמי שנמשך ע״י קיום המצוות (יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, עד סוף כל הדורות), לפי שהרצון הוא בהתגלות. ומזה הוא הכח לברר את הגשמיות כו׳, כנ״ל שהכח על בירור הגשמיות הוא מבחי׳ העצמי כו׳, שעי״ז הולך לבטח דרכו, ללא ספיקות וטרדות כו׳.

וממשיך לבאר, שמ״ש למען אשר יצוה, היינו, שהידיעה אינה מכרחת את הבחירה, דאע״פ שגלי קדמי, מ״מ, הבחירה חפשית, והיינו, שהידיעה היא כמו שיהי׳ אחר הבחירה כו׳[50]. וי״ל שהטעם שמביא הענין שהידיעה אינה מכרחת את הבחירה, הוא, כדי לבאר שאע״פ שהעבודה לברר את הענינים הגשמיים היא ע״י שהרצון העצמי הוא בגלוי, מ״מ, אין זה באופן שהרצון, ידעתיו, מכריח אותו, שאז הרי זה בבחי׳ של נהמא דכיסופא[51], אלא התגלות הרצון היא רק נתינת כח על העבודה, ואח״כ פועל זאת בבחירתו.

ונוסף על הרצון העצמי, יש במצוות גם תענוג עצמי (דכיון שהרצון הוא עצמי, הרי גם התענוג הוא עצמי). ונרמז גם בתיבת יצוה, מלשון צוותא וחיבור, כי, מלבד צוותא סתם, יש גם צוותין בסימא (כדאיתא בגמרא[52]), והיינו שענין הצוותא הוא באופן של תענוג (בסימא).

---

47) המשך תרל״ו שם פרק ה.

48) תהלים פט, א. וראה גם לקו״ת ר״פ ראה. סה״מ עטר״ת ע׳ תריא. תרצ״ב ע׳ תא. תרח״ץ ע׳ סז. וש״נ.

49) סד״ה כי ידעתיו הנ״ל (המשך תרס״ו ע׳ עז [ס״ע קב ואילך]).

50) ראה גם ביאוה״ז להצ״צ ח״א ע׳ רסה ואילך. סה״מ תרנ״ב ע׳ נא.

51) ראה ירושלמי ערלה פ״א ה״ג. הובא בלקו״ת צו ז, ריש ע״ד.

52) סוכה נב, סע״א. וראה דרך חיים נב, סע״ב [ע׳ רג]. פלח הרמון שמות ע׳ קמט.

וזהו שרש"י מפרש כי ידעתיו לשון חיבה, היינו שע"י קיום המצוות נמשך גם בחי' התענוג העצמי[49]. אמנם, מה שבגלוי עתה הוא רק הרצון העצמי, משא"כ התענוג העצמי נשאר בהעלם, ויתגלה לעתיד, והיינו, שגם בחי' התענוג העצמי נמשך עכשיו ע"י קיום המצוות בפועל ממש, אלא שהגילוי יהי' לעתיד.

וזהו כי ידעתיו גו' ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, שזוהי כללות העבודה כפי שהיא בשלימות כו' (כולל גם שאינה באופן של נהמא דכיסופא), ומהעבודה ברוחניות נמשך גם בגשמיות, וכמאמר אדמו"ר הזקן[53] שהקב"ה נותן לישראל גשמיות והם עושים מגשמיות רוחניות, ופועלים שיהי' נייחא דרוחא[54], נייחא לתתא ונייחא לעילא[55], ועד שפועל הנחת[56] רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני כו'[57].

---

53) אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ חי"א ע' לד. וש"נ.
54) תו"א שם ח, ג.
55) ראה ב"ר פ"ל, ה. תו"א שם.
56) לשון חז"ל — תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ועוד.
57) חסר הסיום (המו"ל).